

מישהו בכלל זוכר שיש פלסטינים?

פרופ' אלי פודה*

המאמר [התפרסם בהארץ](#) ב-24 בפברואר 2019

במוקד הבחירות עומדות כעת סוגיות פוליטיות וכלכליות פנימיות – כמו המצב המשפטי של בנימין נתניהו ויוקר המחיה – וסוגיות מדיניות ביטחוניות כמו איראן, עזה, סוריה וחזבאללה. שאלת היחסים בין ישראל לפלסטינים נדחקה לשוליים, אם לא נעלמה לחלוטין מהשיח הציבורי והפוליטי. עם פרישת ציפי לבני מהמועץ נעלם (ואולי גם נאלם) הקול היחיד שנשמע בדבר הצורך והדחיפות בטיפול בנושא המדיני.

אין ספק, שהיעלמות הסוגיה הפלסטינית מסדר היום היא הצלחה גדולה של הימין, שהצליח להסיט את תשומת הלב מסוגיה האמורה להיות החשובה ביותר במערכת הבחירות. גם הפלסטינים סייעו לתהליך הזה – על ידי רטוריקה מתלהמת, שחיזקה את המנטרה המוכרת של נתניהו ואחרים, ולפיה "אין עם מי לדבר".

השקט היחסי בשטחי הרשות הפלסטינית ובאזור C בגדה המערבית והמשך שיתוף הפעולה המצוין בין צה"ל לגורמי הביטחון הפלסטיניים (המתקיים רובו ככולו מאחורי הקלעים) מחזקים את הסברה המוטעית, ולפיה הזמן עובד לטובת ישראל, במיוחד לטובת מי שפועלים לחזק את ההתיישבות היהודית בשטחים הכבושים. ואולם, שעון החול של הסכסוך ממשיך לתקתק, וצפויה התפרצות במוקדם או במאוחר. הכרה עתה בתוצאות ההרסניות של אי פתרון הבעיה הפלסטינית עשויה להביא להתחלה של תהליך, שיוביל לפיוס היסטורי בין שני העמים. הבחירות יכולות למלא תפקיד מרכזי בשינוי המדיניות כלפי הפלסטינים.

הדחיפות בטיפול בסוגיה נובעת משתי סיבות לפחות. הדחופה ביותר קשורה לכך שנשיא הרשות, מחמוד עבאס, הוא בן 83 ואינו בריא. התנגדותו העקבית לשימוש באלימות ומעורבותו ודבקותו בהסכמי אוסלו היו נדבך חשוב ביחסי ישראל והפלסטינים. עבאס לא היה חף מטעויות – כמו, למשל, כאשר דחה (או לא נענה) להצעות של אהוד אולמרט ב-2008, ולא מהצהרות מתלהמות – בעיקר לאחר החלטת דונלד טראמפ להכיר בירושלים כבירת ישראל, אך הוא המתון מכל המנהיגים שהיו לתנועה הפלסטינית. עבאס לא מינה יורש, והמאבק על ההנהגה עלול להיות מכוער ואלים, וגם יקשה על ניהול משא ומתן. הסיבה השנייה לדחיפות נוגעת לתהליך הדמוגרפי המתחולל בשטח שבין נהר הירדן לים התיכון (ישראל, הגדה המערבית ורצועת עזה): מספר הפלסטינים משתווה כמעט למספר היהודים. תהליך זה מוביל למציאות של מדינה אחת, שאיננה יהודית (ברובה) ואיננה דמוקרטית (במהותה).

חוסר הוודאות הצפוי עם תום עידן עבאס מוביל כמובן לתהייה, אם נכון לקיים משא ומתן עם הפלסטינים בתקופה זו, במיוחד בשעה שהפיצול בין פתח לחמאס נראה כבלתי ניתן לגישור. אולם יש לזכור, שגם הסכמי אוסלו נחתמו עם יאסר ערפאת כשהיה בשיא חולשתו בעולם הערבי. כל זאת לאחר שהישיגו באינתיפאדה איבדו מעוצמתם אחרי שתמך בפלישת עיראק לכוויית ב-1990. ממשלה שתוביל מדיניות חדשה כלפי הפלסטינים תוכל להעניק הכרה למדיניות הפייסנית של עבאס, ובכך יתחזקו מעמדו ועמדתו בחברה הפלסטינית אל מול האופציה המיליטנטית שמציע חמאס. העובדה שאיראל שרון הפך את עבאס לקבלן ביצוע של ההתנתקות ולא עשה אותו שותף לנסיגה תרמה לכך שחמאס היה יכול להציג זאת כנסיגה ישראלית בעקבות מאבק צבאי – כפי שעשה חיזבאללה לאחר נסיגת ישראל מדרום לבנון.

ממשלות ישראל היו קמציניות במתן מחוות לעבאס; הנוכחית לא נתנה לו אפילו בדל של הישג, גם לא הכרה בדיעבד בבנייה פלסטינית בקלקיליה, שהייתה אמורה להרחיב מעט את שטחי הרשות. זה היה חלק ממהלך רחב יותר, בתיאום עם כמה מדינות ערביות מתונות, שנועד להיות מהלך מקדים לתחילת משא ומתן ישראלי-

* פרופ' אלי פודה הוא חבר ועד מנהל במיתונים - המכון הישראלי למדיניות-חוץ אזורית, מלמד בחוג ללימודי האסלאם והמזרח התיכון האוניברסיטה העברית בירושלים, ומכהן כנשיא האגודה הישראלית ללימודי המזרח התיכון והאסלאם.

ערבי ולמחוזות מהצד הערבי. אך נתניהו נכנע ללחץ של גורמי הימין בממשלתו. זה נהפך לדפוס בהתנהגותו: להתקדם מאחורי הקלעים, אך לסגת אחורה בפומבי.

נתניהו ושותפיו בימין מצאו דרך לעקוף את הסוגיה הפלסטינית על ידי פנייה למדינות ערב המתונות, החוששות מאיראן ומטרור ורואות בישראל פרטנר אפשרי במאבק. אמנם אין הן מתעניינות במיוחד בעניין הפלסטיני והיו רוצות להוריד חטוטרות זו מעל גבן, אך כל עוד ישראל אינה מתקדמת בפתרון הסכסוך, לא יתאפשר לפרוץ את תקרת הזכוכית של הפומביות, והיחסים יישארו בעיקרם חבויים מאחורי הקלעים. למנהיגי מדינות ערב יש די בעיות מבית מכדי להסתכן במהלכים רשמיים עם ישראל בלי לקבל תמורה מדינית, שתשרת אותם בזירה הפנימית. ואולם, על פי סקר של מכון מיתווים, 54 אחוזים מהאזרחים היהודים במדינת ישראל סבורים כי מדינות ערב ינרמלו את יחסיהן אתה גם בלי הפלסטינים. כל זאת, כי נתניהו שכנע אותם שזה אפשרי, אבל זו משאלת לב ותו לא.

הבחירות הבאות הן הזדמנות, אולי אחרונה, להחזיר את הסוגיה הפלסטינית למרכז סדר היום הלאומי. כל זאת מתוך הבנה, שהתקדמות משמעותית בפתרונה היא התקדמות משמעותית גם בפתרון בעיות היסוד של מדינת ישראל.